

URAIM, NYUGALOM

Móricz Zsigmond

Budapest, július 27.

Ezt a jellemző kis esetet a tőzsdén hallottam.

Együtt ültek nagy bankok igazgatói és legnagyobb pénzemberek, s korszakos nagy árdrágítási manőverről tárgyaltak.

A pénznek megvan a természete, kicsinyben is, de nagyban különösen, hogy öncéllá válik, s minden más emberi érzést megszüntet: csak a Pénz önző, erős és nagy érdekeit táplálja. Nagyszabású tervről tárgyaltak az urak: a föld újra teremtéséről. Földbirtokokat vásárolni, kihalt, értéktelen, elszikesedett alföldi pusztákat, ahol már a birka is szétszórva és keserves munkával keresi meg a maga mindennapi kaszálóját. E földeket nagy befektetéssel újra erőre hozni, géppel megforgatni, trágyázni, átszántani, a sziket lecsapolni, halastavakat teremteni: a nagy Tőke képes rá, hogy újra teremtsen a világot a legistenibb cél, a profit reményében. És ez most mindenütt, de különösen a földművelés terén, a legcsábítóbb színekben tündököl: az istenért, Budapestben egy kilogramm kenyér két korona hatvannégy fillér. Ha valaha, most érdemes milliárdokat befektetni a Földbe.

Mikor legjobban s legmerészebb fantáziával, szinte éjféli káprázattal mennek bele a fantasztikusan nagyszerű tervekbe, mikor a számadatokon keresztül végre a Nemzetgazdaság karképe kezd kialakulni örvendetes és boldog arányokban, mikor már szinte elvész egy legmagasabb erkölcsi érzés előtt az üzletcsinálás nyers odiózus szaga, megjelenik egy tagja a zártkörű társaságnak, aki kívülről jön, s a lüktető élet nyers hírét hozza:

– Uraim – szól –, vigyázzunk! Békehírek vannak. A legkomolyabb jelei látشانak a békekötésnek. A tőzsdén a papírokat piacra dobják, s a politikában a legnagyobb fordulatok fenyegetnek.

Általános és rémült csönd. Mindenki kijózanodik, a hőmérsékek leszállnak, a fantáziák egyszerre a másik végletbe csapnak, feltűnik a közel jövőben az olcsó kenyér... s a Tőke megvonaglik s összebb húzza a kincs harmatozó denevérszárnyait.

Azonnal kiküldik egy megbízható tagjukat. Ez autóba ül s körülvágtat; megy a tőzsdére; megy a minisztériumokba; megy a legelső forrásokhoz s egy óra múlva ragyogó arccal és boldog mosollyal nyit be a még mindig együtt ülő, várakozó és dermedten spekuláló Tőke-vezérkarhoz:

– Uraim, nyugalom! – nincs baj, nem lesz béke.

Előadja adatait, megfigyeléseit, biztos híreit, s a nagy emberek fölolvadnak és megenyhülnek, és kivirul a távoli hímes rét, a profit virágai kövérebbek és dúsabbak, mint valaha, és mintha mi sem történt volna, a többtermelés útján egy pillanatnyi zökkenővel tovaindul a nagy gép: a pénztermelő Pénz.

Pesti Hírlap, 1918. júl. 28.

(Móricz Zsigmond: *Riportok. 1910–1929. I., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989, 212–214.*)